

คำวินิจฉัยของ นายชัยอนันต์ สมุทวณิช ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘/๒๕๕๒

วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๒

เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติ
มาตรา ๓๑๕ ของรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำร้องลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๕๒ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ ของรัฐธรรมนูญว่า บทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญมาตรา ๓๑๕ บัญญัติรับรองสถานภาพขององค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และยกเว้นบททั่วไปบางมาตรามีให้นำบทบัญญัติมาตรา ๑๐๗ (๓) มาตรา ๑๑๘ (๗) มาตรา ๑๒๑ มาตรา ๑๒๕ (๒) และ (๓) มาตรา ๑๒๖ (๒) และ (๓) มาตรา ๑๒๗ มาตรา ๑๓๐ และมาตรา ๑๓๕ มาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามวรรคสอง และสมาชิกวุฒิสภาตามวรรคสาม การกำหนดดังกล่าวอาจทำให้มีความเห็นที่แตกต่างกันอันมีผลเกี่ยวพันต่อการเลือกตั้งทั่วไปตามรัฐธรรมนูญในช่วงใช้บทเฉพาะกาลหรือในการเลือกตั้งครั้งต่อไป ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน หากมีความประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งบทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ จะมีสภาพบังคับติดตัวสมาชิกชุดนี้ตลอดไป หรือคุ้มครองรับรองเฉพาะไว้ในช่วงบทเฉพาะกาลเวลาหนึ่งเวลาใดเท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นเป็นสองแนวทางดังนี้

แนวทางที่หนึ่ง เห็นว่าบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑๕ เป็นการกำหนดรับรองสถานภาพของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา และสถานภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ว่า ยังคงเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จนกว่าจะพ้นสมาชิกภาพตามเหตุที่รัฐธรรมนูญกำหนด ทั้งนี้เป็นการกำหนดไว้ตามหลักกฎหมายทั่วไป เพื่อเป็นการรับรองสถานภาพของบุคคลที่มีสถานภาพอยู่ก่อนที่กฎหมายประกาศใช้ การจะตรากฎหมายไปรอนสิทธิหรือประโยชน์ที่บุคคลมีอยู่ก่อนจะกระทำไม่ได้ รัฐธรรมนูญจึงได้รับรองสิทธิสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ก่อนโดยไม่ให้นำมาตรา ๑๒๑ มาใช้บังคับ หรือรับรองสมาชิกบางคนไว้ตามลักษณะต้องห้าม หรือคุณสมบัติเฉพาะบุคคล ไม่ให้นำมาตรา ๑๐๗ (๓) มาตรา ๑๑๘ (๗) มาตรา ๑๒๗ มาใช้บังคับ หรือการรับรองให้มีสิทธิเหมือนกับบุคคลทั่วไปจึงไม่ให้

นำมาตรา ๑๒๖ (๒) และ (๓) มาใช้บังคับเป็นต้น ซึ่งเป็นการรองรับเฉพาะในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งสมาชิกของสภาชุดนี้แต่ไม่ได้รับรองผู้เคยเป็นสมาชิกของสภาชุดนี้ ความในมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ จึงเป็นการกำหนดรับรองสถานภาพของบุคคลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งตามสิทธิและทำหน้าที่ที่จะพึงมีการรับรองสถานภาพจึงไม่มีลักษณะติดตัวบุคคลเมื่อพ้นเวลาคู่ครองหรือการรับรองแล้วสภาพดังกล่าวจึงต้องหมดไป ซึ่งแตกต่างจากคุณสมบัติที่ติดตัวบุคคลอยู่ตลอดไป ดังนั้น เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาจึงต้องเป็นไปตามบทบัญญัติทั่วไปของรัฐธรรมนูญและเหตุยกเว้นที่เป็นกรณีพิเศษที่กำหนดไว้เป็นบทเฉพาะกาลอย่างชัดเจน การที่บุคคลจะอ้างประโยชน์จากบทเฉพาะกาลในมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ไปใช้กับการสมัครรับเลือกตั้ง โดยที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนจึงไม่น่าจะกระทำได้ จึงต้องเป็นไปตามคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามอันเป็นบททั่วไปที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญของแต่ละสภา เว้นแต่มีบทบัญญัติกำหนดไว้เป็นการเฉพาะเท่านั้น

แนวทางที่สอง เห็นว่า

(๑) บทเฉพาะกาลมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ มีผลบังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบัน ตราบใดที่ยังไม่สิ้นสุดสมาชิกภาพ ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งหน้าตามมาตรา ๓๑๕ วรรคห้า (๑) ซึ่งจะต้องจัดก่อนที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาจะสิ้นสุดลง สมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันที่ประสงค์จะลงสมัครรับเลือกตั้งจึงไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติทั่วไปทั้งหมดเพราะมีบทยกเว้นไว้แล้ว กล่าวคือ ไม่ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้งตามมาตรา ๑๒๕ (๒) ไม่ต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่าตามมาตรา ๑๒๕ (๓) ใดๆก็ดี บทยกเว้นเหล่านี้แทบไม่มีผลในทางปฏิบัติ เพราะแม้จะสมัครรับเลือกตั้งได้ แต่ไม่สามารถดำรงตำแหน่งได้ตามมาตรา ๑๓๓ เช่น แม้ไม่สำเร็จปริญญาตรีในวันสมัคร แต่ต้องสำเร็จปริญญาตรีเมื่อเข้าดำรงตำแหน่ง มิฉะนั้น จะขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๑๓๓ (๔)

(๒) ผู้ที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันไม่น่าจะเข้าข่ายของลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๖ (๓) เพราะมาตรา ๑๒๖ (๓) ห้ามเฉพาะผู้ที่เป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้มิให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง สมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันน่าจะเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญฉบับก่อน บทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับนี้เพียงแต่รับรองการคงสถานภาพไว้เท่านั้น

(๓) ในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาครั้งหน้า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันไม่สามารถลงสมัครรับเลือกตั้งได้ เพราะเป็นบุคคลต้องห้ามตามมาตรา ๑๒๖ (๑) แม้จะมีบทเฉพาะกาลยกเว้นตามมาตรา ๑๒๖ (๒) ก็ไม่มีผลประการใด

อนึ่ง เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ ประกอบวรรคห้า (๑) ที่กำหนดให้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาเป็นการทั่วไป เมื่อสมาชิกวุฒิสภาสิ้นสุดลงเมื่อครบสี่ปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง โดยให้ดำเนินการเลือกตั้งให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปี ซึ่งเป็นการเลือกตั้งก่อนที่สมาชิกวุฒิสภาชุดนี้จะสิ้นสุดอายุลง มีประเด็นพิจารณาว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันนี้ หากประสงค์จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในครั้งนี้อาจต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างไรบ้าง

คณะกรรมการการเลือกตั้งได้พิจารณาความในมาตรา ๓๑๕ แล้วเห็นว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป จึงเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดดังนี้

๑. บทบัญญัติมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ที่ไม่ให้นำบทบัญญัติในบททั่วไปในบางมาตรามาใช้บังคับกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันนี้มีสภาพบังคับเฉพาะกาลในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือมีสภาพบังคับเป็นลักษณะติดตัวกับบุคคลที่เกี่ยวข้องตลอดไปหรือมีขอบเขตครอบคลุมบุคคลหรือเวลามากน้อยเพียงใด

๒. การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาทั่วไปครั้งแรกที่จะจัดให้มีขึ้นภายในหกสิบวันก่อนวันครบสี่ปี ตามมาตรา ๓๑๕ วรรคห้า (๑)

๒.๑ กรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันนี้จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นไปตามในลักษณะใดดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญ หรือ

๒.๑.๒ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญประกอบบทเฉพาะกาลที่ได้ยกเว้นไว้ตาม มาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญ หรือ

๒.๑.๓ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญประกอบบทเฉพาะกาลที่ได้ยกเว้นไว้ตาม มาตรา ๓๑๕ วรรคสี่บางมาตรา ในกรณีนี้มีบทบัญญัติใดที่ได้ยกเว้นไว้ในมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ มีผลใช้บังคับบ้าง

๒.๑.๔ ต้องพ้นจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก่อนหรือต้องไม่พ้นจากสมาชิกภาพในวันสมัครรับเลือกตั้ง

๒.๒ กรณีสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันนี้จะสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นไปตามลักษณะใด ดังต่อไปนี้

๒.๒.๑ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญ หรือ

๒.๒.๒ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญประกอบบทเฉพาะกาลที่ได้ยกเว้นไว้ตาม มาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ของรัฐธรรมนูญ หรือ

๒.๒.๓ บททั่วไปของรัฐธรรมนูญประกอบบทเฉพาะกาลที่ได้ยกเว้นในมาตรา ๓๑๕
วรรคสี่บางมาตรา ในกรณีนี้มีบทบัญญัติใดที่ยกเว้นไว้ในมาตรา ๓๑๕ วรรคสี่ มีผลใช้บังคับบ้าง

๒.๒.๔ ต้องพ้นจากสมาชิกภาพการเป็นสมาชิกวุฒิสภาก่อนหรือต้องไม่พ้นจาก
สมาชิกภาพในวันสมัครรับเลือกตั้ง

๒.๓ ถ้าหากวินิจฉัยว่าคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิก
วุฒิสภาสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาชุดปัจจุบันนี้เป็นไปตามข้อ ๒.๑.๒ หรือ
๒.๑.๓ และ ๒.๒.๒ หรือ ๒.๒.๓ แล้วแต่กรณี สภาพบังคับจะมีผลเฉพาะการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรก
ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา ๓๑๕ วรรคห้า (๑) หรือจะมีสภาพบังคับกับสมาชิก
หรือผู้เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาชุดนี้ตลอดไป

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวข้างต้น เป็นการขอให้
ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยความเห็นของกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๑๕
ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นแตกต่างกัน จึงมิใช่กรณีมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของ
องค์กรตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ
มาตรา ๒๖๖ ได้ จึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

นายชัยอนันต์ สมุทวณิช
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ